

Khai thác tài liệu hướng dẫn rèn luyện kỹ năng nghe ở trình độ B2 trong giảng dạy tiếng Pháp tại Trường Đại học Sư phạm Hà Nội

Hoàng Thị Hồng Vân*

*Khoa Tiếng Pháp, Trường Đại học Sư phạm Hà Nội

Received: 03/10/2024; Accepted: 14/10/2024; Published: 30/10/2024

Abstract: Listening comprehension is one of the most fundamental and important skills in the process of learning foreign languages in general and French in particular. It acts as a bridge, helping you connect with the language naturally and comprehensively. Listening comprehension is not only a separate skill but also the foundation for your success in learning foreign languages. When you listen well, you will feel more confident, more interested and achieve better results in the learning process. Good listening comprehension helps you understand what others mean, respond faster in conversations and confidently express yourself. But in reality, students of the French department at Hanoi National University of Education encounter many difficulties when practicing Listening in class, especially at a high level according to the European standard framework.

Keywords: French, listening, student, difficulty, DELF B2

1. Đặt vấn đề

Trong các kỹ năng (KN) ngôn ngữ khi tiếp xúc với một ngoại ngữ mới, cùng với nói, nghe là KN khiến người học cảm thấy e ngại nhất. Việc không nghe hiểu được dẫn đến người học ngại Nói, e dè hơn trong giao tiếp. Đối với sinh viên (SV) tại Khoa Tiếng Pháp, giờ luyện nghe trên lớp không nhiều, đòi hỏi SV phải tự học ở nhà nên việc SV gặp khó khăn trong việc học nghe là một vấn đề khá phổ biến. Có nhiều nguyên nhân dẫn đến điều này như tâm lý, khả năng ngôn ngữ, môi trường học, chất lượng nghe, phương pháp học. Việc xác định được nguyên nhân sẽ giúp SV tìm ra giải pháp phù hợp để cải thiện KN Nghe. Vào năm thứ 3, các yêu cầu nghe đối với SV càng cao hơn khi SV phải đạt trình độ DELFB2 theo khung tham chiếu châu Âu. Nghiên cứu này được thực hiện nhằm giúp SV có một tài liệu hỗ trợ cho việc thực hành nghe ở nhà.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Nghe hiểu là gì?

2.1.1. Định nghĩa

Theo Larousse électronique (2017), hiểu là khả năng thông qua tâm trí nắm bắt được ý nghĩa của lời nói, hành động, hành vi, cảm xúc, tình huống.

Trước đây, người ta cho rằng việc hiểu một văn bản nói hoặc viết chỉ là sự truyền tải thông tin đơn giản từ người nói (người nói hoặc viết) đến người đối thoại (người nói).

Người nói → thông điệp → Người đối thoại

Ngày nay, chúng ta cho rằng sự hiểu biết của một

thông điệp được xây dựng bởi người đối thoại trong hoàn cảnh nhận được thông điệp cũng như văn hóa cá nhân, hoàn cảnh, kiến thức xã hội-nghề nghiệp và ngôn ngữ của người nghe.

Tính đặc thù của việc nghe hiểu so với việc hiểu bằng văn bản nằm ở 2 yếu tố:

- Nhận thức về âm thanh và chuỗi âm thanh, tức là sự nối tiếp nhau của âm thanh;

- Tính chất nhất thời của tin nhắn, nghĩa là tính chất tức thời của nó – ngoại trừ các tài liệu âm thanh có thể được nghe lại.

Như vậy, từ những nghiên cứu của tác giả, chúng ta thấy nghe là quá trình phức tạp, là tổng hòa mối liên hệ của nhiều KN quan trọng đòi hỏi người học cần tập trung và có thái độ học tập đúng. Cần tìm hiểu đầy đủ và khai thác tối đa những nghiên cứu khoa học để áp dụng đúng vào quá trình thực hành.

2.1.2. Vai trò của KN nghe trong giao tiếp và trong học ngoại ngữ

- KN nghe hỗ trợ rất nhiều KN của con người trong cuộc sống, đặc biệt là KN giao tiếp. Khi nghe tốt, hiểu được người khác nói gì giúp chúng ta ứng xử tốt, giúp ta truyền đạt các kinh nghiệm, ý tưởng một cách thuyết phục hơn, kích thích các đối tượng giao tiếp hoạt động giải quyết các vấn đề trong học tập, sản xuất, kinh doanh:

- Hình thành thói quen tư duy logic cho SV khi nghe-hiểu.

- KN nghe-hiểu là một hình thức ôn bài nhanh và hiệu quả.

- KN nghe tốt giúp ta thêm tự tin trong cuộc sống cũng như công việc, thể hiện sự tôn trọng người xung quanh và được tin tưởng hơn.

- KN nghe tốt giúp người học ngoại ngữ phát âm và nói tốt.

- Hiểu được trọng tâm của bài nói.

- Tự tin khi giao tiếp, nhất là với người nước ngoài.

- Cùng cố thêm về từ vựng.

- Nắm bắt bài tối sẽ tạo được điều kiện để tiếp thu kiến thức mới nhanh hơn.

- Một người khi học có khả năng nghe bằng ngoại ngữ tức là người học đã biến những kiến thức đã học thành cái riêng của chính bản thân mình. Do đó, họ sẽ nhớ bài lâu hơn và kỹ hơn.

2.2. Tiến trình dạy nghe hiểu

2.2.1. Các bước dạy nghe hiểu

Tiến trình này có thể được chia thành ba phần. Phần đầu tiên tác giả gọi “trước khi nghe” là thời điểm người nghe chuẩn bị Nghe. Phần thứ hai là “trong khi đang nghe” và phần cuối cùng gọi là “sau khi nghe” trong đó người nghe bộc lộ sử dụng văn bản nghe được để sử dụng theo mục đích của mình.

Bước 1: Tìm hiểu trước khi nghe: Mục tiêu của bước này là đặt người học vào tình huống chủ động. Tình huống chủ động có nghĩa là tình huống đòi hỏi người học huy động mọi nguồn lực sẵn có (những kiến thức về ngữ âm, từ vựng, hình thái, cú pháp, văn hóa văn minh) để có thể tiếp cận nội dung bài nghe một cách chủ động. Các hoạt động trong bước này có thể là:

- Trả lời một vài câu hỏi của GV về chủ điểm sẽ được đề cập trong bài nghe.

- Quan sát một bức tranh, ảnh có cùng chủ điểm với bài nghe và phát biểu về chủ điểm của bức tranh, ảnh.

- Giới thiệu các yêu cầu trong bài luyện nghe: nghe tổng quát, nghe chi tiết và các yếu tố cần xác định trong khi nghe lần 1, lần 2 và lần 3.

Bước 2: Nghe khái quát bài:

Mục tiêu của bước này là xác định tình huống giao tiếp, chủ điểm đề cập và loại hình ngôn bản trong bài nghe. Việc xác định tình huống giao tiếp cho phép xác định bối cảnh không gian thời gian xảy ra sự việc, mối quan hệ giữa các chủ thể giao tiếp, ý định giao tiếp của họ.

Trước khi nghe lần 1, người học cần xác định những thông tin về tình huống giao tiếp, chủ điểm, loại hình ngôn bản của bài nghe như Ai nói (với ai), ở đâu, về vấn đề gì, khi nào, như thế nào, để làm gì...

Sau lần nghe thứ nhất, người học liệt kê những thông tin nghe được và ghi lại tất cả những thông tin

đó. Nếu người học chưa nghe được hoặc nghe được rất ít, thì các bạn có thể nghe tiếp lần 2, lần 3... cho đến khi đã điền tương đối đầy đủ các thông tin nghe được lên bảng. Lần tiếp theo đó là lần nghe để kiểm chứng những thông tin nào là sai, đúng? Việc nêu rõ yêu cầu nghe trước khi nghe lần 1 và lần kiểm chứng cho phép đặt người học vào một tình huống nghe tích cực, buộc họ phải tập trung chú ý để xác định những thông tin liên quan.

Cuối bước hai, người học tóm tắt những thông tin đã chốt lại nhằm mục đích khắc sâu ghi nhớ của về những thông tin đó.

Bước 3: Nghe chi tiết nội dung bài:

Bước này gồm việc xác định cấu trúc bài, gồm mấy ý chính, các ý chính mang nghĩa khẳng định hay phủ định, lập luận, minh họa, có ví dụ cụ thể không, bao gồm những từ nối nào, ý nghĩa của những từ nối, những chỉ dẫn cần thiết như con số, tên địa lí, địa điểm, ngày tháng, từ viết tắt...

Mục tiêu của bước này là xác định những thông tin phụ, cho phép xác lập nghĩa trọn vẹn của bài nghe. Dựa vào câu hỏi về các nội dung chính, thông tin phụ trong bài, để trả lời. Để hiểu chi tiết nội dung bài nghe, người học cần phải xác định được những thông tin sau:

2.2.2. Các kiểu nghe

Có bốn loại nghe:

• Nghe tổng quát, qua đó nắm được ý nghĩa chung của văn bản

• Nghe có chọn lọc: người nghe biết mình đang tìm kiếm điều gì, xác định những thời điểm khi tìm thấy thông tin

• Nghe chi tiết bao gồm việc nghe lại tài liệu từng chữ một.

• Lắng nghe tinh táo, diễn ra một cách vô thức và không nhằm mục đích hiểu

2.3. Nghe hiểu tiếng Pháp CECR khung B2

Mục tiêu của Nghe hiểu theo khung CECR gồm có:

NGHE HIỂU CHUNG	Có thể hiểu ngôn ngữ nói tiêu chuẩn, trực tiếp hoặc trên radio, về các chủ đề những người quen thuộc hoặc xa lạ thường gặp nhau trong các hoạt động cá nhân, xã hội, học thuật hoặc chuyên nghiệp. Tiếng ồn xung quanh rất mạnh, có cấu trúc lời nói không phù hợp hoặc việc sử dụng các thành ngữ có thể cản trở việc nghe hiểu.
	Có thể hiểu được ý chính của các văn bản phức tạp từ góc độ của nội dung và hình thức về một chủ đề cụ thể hoặc trừu tượng và bằng một ngôn ngữ chuẩn, bao gồm các cuộc thảo luận kỹ thuật trong lĩnh vực chuyên môn của mình. Có thể theo dõi một bài phát biểu có độ dài nhất định và một lập luận phức tạp, với điều kiện là chủ đề đó khá quen thuộc và kế hoạch chung của bài thuyết trình là được chỉ định bởi các dấu hiệu rõ ràng.

<p>NGHE HIỂU ĐỐI THOẠI GIỮA BÊN THỨ BA</p>	<p>Có thể theo dõi cuộc trò chuyện sôi nổi giữa những người nói ngôn ngữ mục tiêu</p> <p>Có thể nắm bắt được, với một chút nỗ lực, phần lớn những gì được nói trước mặt, nhưng có thể thấy khó tham gia hiệu quả vào cuộc thảo luận với nhiều người nói ngôn ngữ đích không sửa đổi lời nói của họ dưới bất kỳ hình thức nào.</p> <p>Có thể xác định những lý do chính ủng hộ hoặc phản đối một lập luận hoặc ý kiến trong một cuộc thảo luận sử dụng ngôn ngữ chuẩn, rõ ràng.</p> <p>Có thể theo trình tự thời gian của một câu chuyện hoặc giai thoại trong một thời gian dài lời nói không chính thức.</p>
<p>HIỂU VỚI VAI TRÒ LÀ NGƯỜI NGHE GIẢNG</p>	<p>Có thể nắm bắt được ý chính của bài giảng, bài phát biểu, báo cáo, v.v. các hình thức thuyết trình mang tính học thuật/chuyên nghiệp, phức tạp về nội dung và của hình dạng.</p> <p>Có thể hiểu được quan điểm của người nói về các chủ đề đang được quan tâm hoặc liên quan đến lĩnh vực chuyên môn của anh ấy, với điều kiện ngữ điệu bình thường và ngôn ngữ chuẩn.</p>
<p>HIỂU CÁC THÔNG BÁO VÀ CHỈ DẪN</p>	<p>Có thể theo dõi các lập luận phức tạp về các chủ đề liên quan đến lĩnh vực chuyên môn của mình.</p> <p>Có thể phân biệt chủ đề chính của bài phát biểu với những chủ đề ngắt quãng và lạc đề, với điều kiện là ngôn ngữ chuẩn.</p> <p>Có thể nhận ra quan điểm của người đối thoại và phân biệt nó với thực tế mà họ đưa ra báo cáo.</p> <p>Có thể hiểu các thông báo và tin nhắn về các chủ đề cụ thể và trừu tượng, nếu chúng ở ngôn ngữ tiêu chuẩn và được truyền ở tốc độ bình thường.</p> <p>Có thể hiểu đủ các hướng dẫn chi tiết để làm theo lợi nhuận.</p>
<p>HIỂU CÁC CHƯƠNG TRÌNH PHÁT THANH VÀ GHI ÂM</p>	<p>Có thể hiểu được các bản ghi ngôn ngữ chuẩn có thể gặp phải trong đời sống xã hội, nghề nghiệp hoặc học tập và thừa nhận quan điểm và trạng thái tinh thần của người nói cũng như nội dung thông tin.</p> <p>Có thể hiểu hầu hết các bản tin và các bản ghi âm khác hoặc chương trình phát sóng bằng ngôn ngữ tiêu chuẩn và có thể xác định chính xác tâm trạng, giọng điệu, v.v. của người nói.</p>
<p>HIỂU CÁC CHƯƠNG TRÌNH TIVI, PHIM ẢNH VÀ VIDEO</p>	<p>Có thể xác định những điểm chính của một cuộc tranh luận hoặc tranh luận về các sự kiện hiện tại hoặc các vấn đề thời sự</p> <p>Có thể hiểu được hầu hết các tờ báo và tạp chí truyền hình.</p> <p>Có thể bao gồm tài liệu, phỏng vấn trực tiếp, thảo luận nhóm, phát trên truyền hình và hầu hết các bộ phim bằng ngôn ngữ tiêu chuẩn.</p>

2.4. Khó khăn của SV

Theo chuẩn đầu ra của khung chương trình đào tạo sư phạm Tiếng Pháp năm 2022, SV cần đạt đến trình độ B2 của Khung tham chiếu ngoại ngữ châu Âu. Nhưng trên thực tế, số SV đạt được trình độ này và có chứng chỉ chính thức rất ít. Theo kết quả của khảo sát tác giả thấy rằng các yếu tố khó khăn mà người học gặp phải trước hết là ở sự nghèo nàn về từ vựng, việc sử dụng bất thường các từ trong cuộc sống hàng ngày của người bản ngữ mà SV ít gặp. Với các tài liệu nghe có kèm hình ảnh, một số người chỉ tập trung vào hình ảnh mà quên mất bài phát biểu. Tất nhiên, không thể quên các yếu tố như tốc độ nói, thời gian nói quá dài cho 1 bài nghe hiểu ở trình độ B2 (từ 6-8 phút), các ý được diễn đạt khó nắm bắt...

Tác giả cũng nhận thấy một sự lo lắng và căng thẳng của SV qua cuộc khảo sát đối với KN Nghe hiểu (trên 90%) khi đây được coi là KN SV sợ nhất khi làm bài thi. Tâm lý phòng thủ, coi mình ở thế yếu đối với KN này hoặc tâm trạng hồi hộp, sợ hãi, lo lắng cũng khiến SV phản ánh mình nghe không tốt. Không thể không kể đến sự thiếu tập trung của SV với các hoạt động Nghe với những đoạn văn bản quá dài. Hoặc hoạt động Nghe luôn ở thế bị động của SV.

Các SV được khảo sát hiểu được tầm quan trọng của kỹ năng Nghe hiểu và mong muốn phát triển KN Nghe hiểu với sự hỗ trợ của GV giảng dạy. GV cũng triển khai rất nhiều hoạt động Trước khi nghe như cung cấp từ vựng, chuẩn bị chủ đề, trò chơi... cũng như hoạt động luyện tập sau khi nghe để giúp người học củng cố kiến thức và nội dung nghe được. Tuy nhiên, lo ngại lớn nhất nằm ở việc người học sẽ xử lý với các nội dung nghe « chân thực » trong cuộc sống, không nằm trong khuôn khổ của bài học hay bài kiểm tra trên lớp.

3. Kết luận

Xuất phát từ những khó khăn này, tác giả đã đề xuất nghiên cứu khai thác một cuốn tài liệu hỗ trợ nghe hiểu cho SV năm thứ 3 phù hợp với trình độ B2 trong đó gồm 10 chủ đề chính. Tác giả đề xuất đưa ra những từ vựng nằm trong cụm chủ đề lớn thuộc phần Trước khi nghe. Bài tập Nghe của mỗi chủ đề được chia thành 3 loại bài chính, đầu tiên là một bài nghe có kèm theo link video để giúp người học nghe và nhìn hình ảnh của cùng một chủ đề giúp ghi nhớ tốt hơn, một bài có độ dài ngắn (2-3 phút), một bài có độ dài từ (6-8 phút) và một bài. Các câu hỏi trong bài Nghe được làm theo dạng format mới của định dạng B2 DELF bao gồm tất cả các bài trắc nghiệm. Phần sau khi nghe là các bài luyện tập dạng từ vựng, viết thành câu, thành bức thư, bài báo... cho chính chủ đề vừa được nghe. Đây sẽ là dạng tài liệu hỗ trợ cho việc tự học Nghe của SV và là tài liệu hỗ trợ cho người dạy.

Tài liệu tham khảo

- [1]. Le journal: Colloque international (Octobre 2010). *Sofia –Le Français de demain : enjeux éducatifs et professionnels*, pp 28-30
- [2]. Đỗ Quang Việt. (2007). *Bàn về một hướng nghiên cứu giảng dạy KN Nghe hiểu cho SV Khoa Ngôn ngữ và Văn hóa Pháp, Trường Đại học Ngoại ngữ, ĐHQGHN*. Tạp chí Khoa học ĐHQGHN, Ngoại ngữ, 23, tr. 84-
- [3]. E. Lhote, (1988), *Trois fonctions-clé dans l'écoute active de la parole*, Actes du 3e colloque régional de linguistique, Université de Strassbourg
- [4]. E. Guimbretiere. (1996). *Phonétique et enseignement de l'oral*, Didier/ HATIER /Didier, Paris.